

Прва конференција WIN: Пиштаљка као пример

Прва конференција Међународне мреже за узбуњивање (Whistleblowing International Network) под називом **Штитити узбуњиваче, направити разлику: Најбоље праксе за активисте из цивилног друштва** одржана је 11. и 12. септембра у Глазгову, уз учешће 80 представника организација из више од тридесет земаља. Пиштаљку, која је један од оснивача WIN, у Глазгову су представљали уредници Драгана Матовић и Владимир Радомировић. Они су на две панел дискусије и две радионице представили рад Пиштаљке, о чијим су успесима су са одушевљењем говорили и Том Дивајн, правни директор америчке организације Пројекат за одговорну власт (GAP) и Ана Мајерс, извршни директор WIN.

За начин на који Пиштаљка спаја новинарство и правне услуге посебно су се заинтересовале организације из Шпаније, Нигерије, Мексика, Чешке, Италије и Ирске.

На конференцији су говорили и узбуњивачи Јасмине Мотарџеми (која је пријавила да компанија Нестле у продају пушта небезбедну храну) и Каролајн Хант-Матес (истраживач Уједињених нација која је пријавила силовање особља УНХЦР-а у Шри Ланки). Оне су посебно критиковале медије јер нису извештавали о случајевима када је јавни интерес био угрожен, а узбуњивачи о томе обавестили и своје послодавце и новинаре. Много боље искуство с медијима имао је Антоан Делтур, који је разоткрио утају пореза у Луксембургу и који се видео-линком укључио у конференцију. Захваљујући новинарима, Делтур је успео да добије судски процес против државе и да потпуно разоткрије како су велике светске компаније скривале приходе.

О томе како је усвојена директива ЕУ о узбуњивању

говорила је бивша посланица Европског парламента и извештач за ту директиву Виржини Розијер. Она је рекла да директива не би

била усвојена да није било подршке невладиног сектора и посебно Међународне мреже за узбуњивање. **На седници скупштине, главни уредник Пиштаљке Владимир Радомировић поново је изабран у управни одбор WIN. Следећа седница скупштине ове глобалне коалиције биће одржана 2020. у Београду. ■**

Сименс против директиве ЕУ

Директива Европске уније о заштити узбуњивача довешће до напада на послодавце од незадовољних радника, изјавио је директор глобалних пореских послова у Сименсу Кристијан Кезер, преноси портал Law360.

Кезер је на конференцији Међународне фискалне асоцијације рекао да су многе одредбе ове директиве „преиздашне“ и да ће штитити превише категорија запослених, који немају довољно знања да процене да је нешто злоупотреба.

На ово је реаговао шеф одељења за порезе компанија у Европској комисији Берт Зојдендорп, рекавши да се директива односи и на питања ван пореза и да није потребно знање специјалисте да би се откриле неправилности.

Кезер се није сложио: „Шта ако неки запослени треба да добије отказ или ће бити отпуштен због дисциплиноског престапа и онда узбуни штампу. Тај ће запослени добити заштиту по директиви... Зар то неће довести до злоупотребе директиве? Таквих радника ће онда бити немогуће отарасити се, да сам ја радник који лоше ради, могао бих да злоупотребим права по директиви“.

Зојдендорп је одговорио да у самој директиви постоје механизми да се спрече злоупотребе и да би запослени који пријављују злоупотребе прво требало да искористе унутрашње канале. Директива је усвојена да би се уједначио ниво заштите за узбуњиваче у свим чланицама ЕУ, додао је Зојдендорп.

„Нигде не пише, ако имате нешто да пријавите, идите право код новинара. Неће то бити тако драматично како Кристијан мисли“, закључио је он.

Пиштаљка као „сигурна кућа“

Пиштаљка је „сигурна кућа“ за узбуњиваче, изјавио је бивши директор Хитне помоћи у Београду Борко Јосифовски на конференцији о заштити узбуњивача на централном и локалном нивоу власти одржаној 9. септембра.

На конференцији коју су организовали Пиштаљка, УСАИД-ов Пројекат за одговорну власт, Делегација ЕУ и Министарство правде, правни директор организације Government Accountability Project из Вашингтона Том Дивајн рекао је да успеси које Пиштаљка остварује у судским поступцима нису до сада забележени нигде у свету. На отварању конференције говорили су министарка правде Нела Кубуровић, амерички амбасадор Кајл Скот, заменица амбасадора ЕУ Матеја Норчич-Штамцар и главни уредник Пиштаљке Владимир Радомировић.

На панелу о искуствима узбуњивача осим Борка Јосифовског говорили су и Томислав Вељковић из Раче Крагујевачке и заменик јавног тужиоца у Новом Саду Радивој Каћански. Вељковић је објаснио да годинама није истражена пријава коју је он тужилаштву поднео због нестанка више од 600.000 евра намењених изградњи постројења за прераду отпадних вода, док је Каћански рекао да је помоћ узбуњивача Марије Беретке била кључна за доказивање корупције у градској управи у Новом Саду.

Георгија Георгиаду из Европске комисије говорила је о недавно усвојеној директиви ЕУ о заштити узбуњивача, рекавши да је српски закон био инспирација за ову директиву. ■

Пиштаљка на скупу Европске комисије

У Бриселу ће 7. октобра бити одржан скуп о директиви ЕУ о заштити узбуњивача намењен представницима земаља-кандидата за чланство. Скуп организује Европска комисија, а у српској делегацији биће главни уредник Пиштаљке Владимир Радомировић, који ће говорити о искуствима у примени Закона о заштити узбуњивача. Очекује се да током октобра почне да тече рок од две године у којем ће чланице ЕУ морати да усвоје законе о заштити узбуњивача или да измене постојеће законе како би се ускладили с директивом. Српски закон је, по оцени стручњака, већ много јачи од ове директиве. ■

Побољшан словачки закон

Словачки Закон о заштити узбуњивача, усвојен пре пет година, недавно је побољшан, односно замењен новим законом који уводи повољније услове за узбуњивање. Сада је уведена Канцеларија за заштиту узбуњивача чији ће задатак бити да се стара да послодавци испуњавају обавезе из закона и да исплаћује награде узбуњивачима. Док ова канцеларија не буде почела да ради, за те задатке ће, као и до сада, бити задужена инспекција за рад и Министарство правде.

Осим овога, проширен је опсег дела која се могу пријавити, спуштен је праг за нанету штету коју узбуњивач пријављује („противдруштвена делатност“) са 50.000 евра на 30.000 евра. Нажалост, у закону је остала „добра вера“ па узбуњивачи и даље имају висок праг који треба да прескоче да би добили заштиту. До сада је осим „дobre вере“ за заштиту било неопходно и да пријава узбуњивача „у значајној мери“ доведе до решавања „противдруштвене делатности“.

Савет Европе позива локалне власти да заштите узбуњиваче

Конгрес локалних и регионалних власти Савета Европе усвојио је резолуцију којом је позвао све локалне и регионалне власти у Европи да усвоје и примене правила о заштити узбуњивача. Тражи се успостављање унутрашњих канала за узбуњивање, могућност да се запослени консултују са поверљивим саветницима у оквиру организације, да независне институције као што су локални омбудсмани, надзиру поступак узбуњивања и да и сами могу у крајњој инстанци да примају пријаве ако запослени не могу да изврше унутрашње узбуњивање.

Такође се препоручује да заштита важи и за запослене у приватном сектору који има уговоре са властима и да они који намеравају да пријаве неку злоупотребу имају приступ бесплатној саветодавној служби као што су невладине организације.

Кад се 15 дана претвори у две године

Министарство правде Републике Србије упорно, већ више од две године, одбија да поступи по пријави Полицијског синдиката Слога, иако Закон о заштити узбуњивача предвиђа да орган има рок од 15 дана да поступи у поступку спољашњег узбуњивања.

Овај полицијски синдикат је Министарству правде пријавио да нико у Србији није надзирао примену Закона о тајности података пошто надлежни службеници у Министарству правде нису имали потребне сертификате. Синдикат Слога је то утврдио приликом провере ко у полицији има сертификате за третирање података који су означени као тајни.

Када је синдикат путем свог председника Драгана Жебељана то пријавио Министарству правде, оно је имало „хиљаду и један“ изговор за своје пропусте у раду о чему је Пиштаљка већ писала у фебруару прошле године. Министарство је ипак признало пропусте будући да је у допису полицијском синдикату навело да је „у моменту када је достављена комплетна документација везана за спољашње узбуњивање (12. маја 2017. године) свим овлашћеним лицима у Групи за надзор над тајношћу података истекао период важења сертификата за приступ тајним подацима“. Синдикат се потом обратио и Заштитнику грађана који је по спроведеном потупку

контроле издао врло оштру препоруку Министарству правде са роком од 60 дана у којем би требало поступити. Министарство је и Заштитника грађана игнорисало будући да по препоруци није поступило, о чему је Драган Жебељан обавестио Заштитника грађана.

У препоруци коју потписује генерална секретарска стручне службе Заштитника грађана Оља Јовичић се између осталог наводи да „позитивни прописи и начела добре управе за захтевају од органа управе да поступају и предузимају мере у оквиру своје надлежности у законом прописаном року“.

„Стандард добре управе не дозвољава нечињење и пасивност, већ тражи активан, ангажован став органа управе према обављању послова из свог делокруга и законито вршење тих послова ради остваривања циља због кога су органу дата јавна овлашћења. Пропуштање органа и службених лица да се баве пословима из свог делокруга, односно исцрпљивање у оправдањима, унутрашњим процедурама, (не)организацији посла и другим решеним и нерешеним питањима администрације, карактеристично је обележје лоше управе“.

Пише:
Милан Павлица,
адвокат
Пиштаљке

Овакав закључак стручне службе Заштитника грађана уследио је након подуже преписке са Министарством правде која подсећа на некад популарну ТВ серију: „Бекна још није умрла, а ка'ће не знамо!“. Генеа случаја и број дописа у овом поступку (9) је заиста импозантна:

1.

Заштитнику грађана обратио се Синдикат полиције „Слога“ изражавајући незадовољство радом Министарства правде. Том министарству се синдикат први пут обратио 5.1.2017. године зато што је сматрао да се Закон о тајности података не примењује на правилан начин у Министарству унутрашњих послова, то јест да одређени документи без оправданог разлога добијају ознаку тајности, као и да одређени полицијски функционери рукују тајном документацијом ако немају законом одређене сертификате;

2.

После више активности синдиката који је, неуспешно, покушао да натера Министарство правде да поступи по пријави, Заштитник грађана је 12.6.2017. године покренуо поступак контроле рада Министарства правде и тражио изјашњење;

3.

Министарство правде доставило је прво изјашњење 19.12.2017. у коме је Заштитника грађана обавестило да је полицијски синдикат обавештен да је период важења сертификата свим овлашћеним службеницима истекао, а да је поседовање сертификата основни услов да би неко могао да врши надзор над тајним подацима.

4.

Након разматрања поменутог акта Заштитник грађана је 15.3.2018. године упутио Министарству правде захтев за додатним изјашњењем;

5.

У мају исте године Министарство правде доставља додатно изјашњење у којем истиче да поступак спољашњег узбуњивања још није окончан и да ће након његовог завршетка полицијски синдикат бити обавештен о исходу;

6.

Након разматрања овог изјашњења, Заштитник грађана у октобру 2018. опет тражи додатно изјашњење Министарства правде;

7.

Крајем 2018. године Министарство доставља друго додатно изјашњење којим је Заштитника грађана обавестило да остаје при чињеницама и разлозима из претходног изјашњења;

8.

Након разматрања овог акта, Заштитник грађана у марту ове године упућује нови захтев за додатним изјашњењем како би прибавио информације да ли је у међувремену окончан поступак спољашњег узбуњивања;

9.

Средином априла ове године Министарство правде упућује треће додатно изјашњење у којем Заштитника грађана обавештава да у међувремену није дошло до промена и да није у могућности да прецизира временски оквир у којем ће поступак бити окончан; После ове обимне преписке Заштитник грађана је коначно утврдио да је Министарство правде учинило пропуст у раду због тога што није поступило по поднесцима Синдиката полиције „Слога“ од 05. 01. 2017, 14. 03. 2017, 15. 03. 2017. и 22. 05. 2017. године, чиме је повредило право подносиоца притужбе на добру управу. Након целе ове перипетије и даље није јасно када ће и како бити окончан поступак спољашњег узбуњивања у Министарству правде.

Ово министарство је обавестило Пиштаљку да се 15.08.2019. године поново изјаснило на препоруку Заштитника грађана, „указујући на објективне околности и чињенице због којих није било могуће поступити по поднесцима притужиоца Синдиката полиције Слога, те да предузима мере и активности како би поступак спољашњег узбуњивања окончао у складу са законом“.

Игнорисање од стране органа државе искусила је и Пиштаљка, у поступку због ћутања управе односно ситуације у којем државни орган нити одбија нити усваја неки захтев, већ се држи пасивно – „ћути“ спречавајући тако да подносиоца захтева да оствари неко право. Крајем

2017. године Пиштаљка је покренула пред Управним судом управни спор против Владе Србије због неактивности тј. игнорисања решења Повереника за информације од јавног значаја. Влада Србије је упркос постојећим решењима повереника, пропустила да примени директну принуду и натера Републички геодетски завод да достави Пиштаљци документацију везану за спорни уговор о сателитском снимку закључен са фирмом Веком Гео који је коришћен у поступку озакоњења објеката. Влада ову обавезу има на основу закона јер је то крајња мера када неки орган одбија да поступи по решењу повереника. Влада би требало уз асистенцију снага реда, да у случају потребе и силом присвоји тај уговор и достави га Пиштаљци. Међутим, принуда као крајња мера против органа који игноришу решења повереника се не спроводи, а Управни суд, после иницијалних радњи у којима је од Пиштаљке тражено да достави управни акт на који се спор односи, а акта наравно нема пошто је то спор због „ћутања управе“, већ осам месеци ништа не предузима. Пиштаљка је због тога путем својих адвоката уложила захтев за суђење у разумном року по којем би суд требало да поступи. ■

